

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΑ 25 ΜΑΙΟΥ 2105

Α.Διδαγμένο κείμενο

A.1

Έτσι, λοιπόν, εφοδιασμένοι αρχικά οι άνθρωποι κατοικούσαν διασκορπισμένοι, πόλεις σεν υπήρχαν καταστρέφονταν, λοιπόν, από τα θηρία εξαιτίας του ότι ήταν ασθενέστεροι από αυτά σε κάθε περίπτωση και οι τεχνικές γνώσεις ήταν ικανή βοήθος για τη διατροφή τους, για τον πόλεμο όμως ενάντια στα θηρία (ήταν) ανεπαρκής –γιατί δεν είχαν ακόμα την πολιτική τέχνη της οποίας ένα μέρος (είναι) η πολεμική τέχνη- επιθυμούσαν, λοιπόν, να συγκεντρώνονται και να σώζονται χτίζοντας πόλεις. Όσες φορές, λοιπόν, συγκεντρώνονταν αδικούσαν ο ένας τον άλλο επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, ώστε πάλι διασκορπισμένοι καταστρέφονταν. Ο Δίας, λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως χαθεί εντελώς, στέλνει στους ανθρώπους τον Ερμή φέρνοντας τη δικαιοσύνη και το σεβασμό (στους άγραφους νόμους) για να γίνουν στολίδια και σύνδεσμοι και δεσμοί φιλίας για τις πόλεις.

B.1

Η φωτιά αποτελεί το θεϊκό μερίδιο που είχαν την τύχη, χάρη στην παρέμβαση του Προμηθέα, να λάβουν οι άνθρωποι. Είναι θεϊκό γιατί το κατείχαν ως τότε μόνο θεοί, είναι θεϊκό γιατί, επιτρέποντας στον άνθρωπο να αναπτύξει πολιτισμό, του επέτρεψε κατά συνέπεια να αναγνωρίσει την ύπαρξη των θεών. Η πρώτη και άμεση συνέπεια του δώρου της φωτιάς, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, είναι ακριβώς η εμφάνιση της θρησκείας.

Συνεπώς, το μερίδιο που ο άνθρωπος έλαβε από τη θεϊκή φύση στοιχειωθεί ένα είδος συγγένειας, όχι βέβαια με την κυριολεκτική σημασία της έννοιας, δηλαδή την κοινή καταγωγή, αλλά ένα είδος «πνευματικής –πολιτισμικής συγγένειας», μια συγγένεια εξ αγχιστείας, αφού μοιράζονται πια τον ίδιο πολιτισμό. Δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να παραλειφθεί το γεγονός ότι στα χέρια του ανθρώπου αυτή η δυνατότητα έφτασε με την παρέμβαση ενός θεού, του τιτάνα Προμηθέα και ότι φωτιά και τεχνικές γνώσεις ανήκαν σε δύο θεούς (τον Ήφαιστο και την Αθηνά), κάτι που ενισχύει ακόμα περισσότερο τη θεϊκή τους προέλευση.

B.2

Αφού ο άνθρωπος διήλθε όλες τις φάσεις του πολιτισμού που συνοψίζονται στη γένεση της θρησκείας, τη γένεση και την εξέλιξη της γλώσσας και τη γένεση του υλικότεχνικού πολιτισμού, σύμφωνα με την καθαρά αξιολογική και όχι χρονολογική σειρά αφήγησης του σοφιστή, παρουσιάζεται να κατοικεί σποραδικά, κατά μόνας και να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο των θηρίων. Την απειλή των θηρίων δεν μπορούσε να την αντιμετωπίσει ο άνθρωπος γιατί υστερούσε ως προς τη δύναμη και τις σωματικές ικανότητες και δεν είχε τα κατάλληλα όπλα για την προστασία του (οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι ... ἀσθενέστεροι εἶναι). Οι τεχνικές γνώσεις που έχουν εξασφαλίσει με την παρέμβαση του

Προμηθέα οι άνθρωποι λύνουν κάποια βασικά προβλήματα επιβίωσης, όμως δεν είναι ικανές να εξασφαλίσουν στον άνθρωπο την προστασία του από τα θηρία και ο λόγος, σύμφωνα με τον σοφιστή, είναι ότι δεν έχουν οι άνθρωποι αναπτύξει την πολιτική τέχνη (κοινωνική και πολιτική οργάνωση), άρα δεν είχαν ούτε την πολεμική τέχνη), ώστε να μπορούν να αποκρούουν τις επιθέσεις των θηρίων. Η πολεμική τέχνη αποτελεί μέρος της πολιτικής τέχνης, αφού δημιουργείται και καλλιεργείται σε οργανωμένες κοινωνίες (και ή δημιουργική τέχνη αυτούς ... μέρος πολεμική). Προσπάθησαν, λοιπόν, οι άνθρωποι συνειδητοποιώντας την πραγματικότητα να δημιουργήσουν κοινωνίες, να ζήσουν δηλαδή ομαδικά. Παρουσιάζει στο σημείο αυτό ο σοφιστής ως αίτιο της δημιουργίας των πρώτων κοινωνιών την ανάγκη των ανθρώπων να προστατευτούν από τα θηρία. Άρα, η οργάνωση των ανθρώπων σε πόλεις είναι προϊόν συμφωνίας (νόμω) και αποτελεί βιασμό της ανθρώπινης φύσης. Απηχεί, θα λέγαμε, γενικά τη σοφιστική θεωρία στο θέμα αυτό, κάτι που τον φέρνει σε αντίθεση με τον Αριστοτέλη, ο οποίος υποστηρίζει τη φυσική προέλευση της πόλης (έζήτουν δή άθροιζεσθαι ... πόλεις). Όμως, οι απόπειρες αυτές κατέληγαν σε απανωτές αποτυχίες καθώς οι άνθρωποι αργά ή γρήγορα έφταναν στο σημείο να διεκδικήσουν το ίδιο πράγμα και τότε εφαρμόζονταν ο νόμος της φύσης: επικρατούσε ο ισχυρότερος. Επιπλέον, αδικούσαν ο ένας τον άλλο με αποτέλεσμα και πάλι να νικάει ο πιο δυνατός. Με αυτή την τακτική οι άνθρωποι πρόσθεσαν έναν ακόμα κίνδυνο για τον αφανισμό τους. Εκτός από τα θηρία, και ο ίδιος ο άνθρωπος έγινε θηρίο για τον συνάνθρωπο. Η κατάσταση αυτή δε θα αργούσε να φτάσει στην αλληλοεξόντωση και τον αφανισμό του ανθρώπινου είδους. Παρεμβαίνει, λοιπόν, ο Δίας αποστέλλοντας με τον Ερμή δύο δώρα προκειμένου να αποτρέψει τον αφανισμό: την αιδώ και τη δίκη. Το σεβασμό δηλαδή σε άγραφους και γραπτούς νόμους, οι οποίοι θα θεμελιώσουν το σύστημα της δικαιοσύνης και θα κάνουν βιώσιμες τις ανθρώπινες κοινωνίες, θα κρατούν δεμένους ψυχικά τους ανθρώπους για να μη διαταράσσεται η ισορροπία και η ομαλή κοινωνική συμβίωση (ότε οὖν άθροισθεῖεν ... φιλίας συναγωγοί). Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο Ερμής με την ερώτησή του, η οποία δημιουργεί κάποια χαλάρωση στον ακροατή, τώρα που ο μύθος τελειώνει και θα χρειαστεί να ακουστεί το συμπέρασμα με ανανεωμένη προσοχή («Πότερον .. νείμω;»). Η απάντηση του Δία αποδεικνύει το αίτιο της καθολικότητας αυτού που ο σοφιστής ονομάζει «πολιτική αρετή» και που είναι η αναγκαιότητά της. Όλοι χωρίς καμιά απολύτως εξαίρεση πρέπει να συμμετέχουν στην αιδώ και τη δίκη. Αλλιώς δεν είναι δυνατό να υπάρξουν πόλεις (Ερωτᾶ ... μετεχόντων). Άρα το στοιχείο που κάνει μια ανθρώπινη κοινωνία βιώσιμη είναι η δικαιοσύνη. Για να έχει κανείς τη δυνατότητα να είναι δίκαιος πρέπει να έχει πολιτική αρετή. Και για να έχει πολιτική αρετή απαραίτητα και γι' αυτό σύμφυτα σε όλους τους ανθρώπους, ως δώρα του Δία, είναι η αιδώς και η δίκη, η “δυνάμει”, δηλαδή, θα λέγαμε, πολιτική αρετή.

B.3

Η αυστηρότητα της θανατικής ποινής είναι κάτι που μας γίνεται ήδη αισθητό από το πρωτότυπο κείμενο καθώς τονίζεται ιδιαίτερα ότι αυτή επιβάλλεται από τον ίδιο το Δία: «παρ' έμοῦ». Επιπλέον, γίνεται εξ αρχής φανερό ότι εφόσον όλοι οι άνθρωποι μηδενός

εξαιρουμένου «ευλογούνται» με τα δώρα του Δία, την αιδώ και τη δίκη, δεν έχουν κανένα λόγο να μην φροντίζουν ώστε να είναι πολιτικώς ενάρετοι. Πολύ περισσότερο δε, εφόσον είναι αποδεδειγμένο ότι καμιά κοινωνία ανθρώπων δεν μπορεί να είναι βιώσιμη χωρίς σύστημα δικαιοσύνης, το οποίο στηρίζεται στην πολιτική αρετή. Όποιος, λοιπόν, δε φροντίζει να τιμήσει τα δώρα του Δία, δεν μπορεί να ζει μέσα σε κοινωνία γιατί συνιστά γι' αυτήν μέγιστο κίνδυνο. Άρα πρέπει να θανατώνεται. (ού γάρ ἂν γένοιτο ... νόσον πόλεως).

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα γίνεται ακόμα πιο σαφές ότι η απόκτηση της πολιτικής αρετής αποτελεί ευθύνη του ανθρώπου, καθώς και η φύση τον προμηθεύει με αυτή τη δυνατότητα και η επιβίωση μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας την απαιτεί, αλλά και όλοι οι μηχανισμοί του οργανωμένου κράτους ενισχύουν την απόκτησή της. Γι' αυτό οι άνθρωποι φροντίζουν με όλα τα μέσα να τη διδάξουν στα παιδιά τους. Η μη απόκτησή της επισείει εκτός από τη θανατική και άλλες τρομερές ποινές για την ηθική του αρχαίου Έλληνα, όπως τη δήμευση της περιουσίας, την εξορία, την καταστροφή του οίκου.

Εν κατακλείδι, η πολιτική αρετή είναι το αποτέλεσμα της έμφυτης ικανότητας του ανθρώπου, λόγω της αιδούς και της δίκης, με τα οποία είναι προικισμένος, αλλά και με τη δική του θέληση, προσπάθεια και διαρκή ενίσχυση από την κοινωνία με διάφορα μέσα, όπως τις συμβουλές, την άσκηση, τη διδασκαλία, την ποινή με το σωφρονιστικό και παραδειγματικό χαρακτήρα της. Αν, παρόλα αυτά, ο άνθρωπος δε λειτουργεί ενάρετα ως πολίτης, τότε συνιστά κίνδυνο για τη διάσπαση της πολιτικής κοινωνίας και πρέπει να αποβάλλεται από το κοινωνικό σύνολο. Αυτή και μόνο είναι η σκοπιμότητα της θανατικής ποινής.

B.4

α. ΣΩΣΤΟ β. ΛΑΘΟΣ γ. ΛΑΘΟΣ δ. ΣΩΣΤΟ ε. ΛΑΘΟΣ

B.6

λοχαγός : ἄγοντα
αγαλλίασις : ἀγάματα
θρέψις : τροφάς
βαθμίς : βωμούς
ἄφιξις : ἰκανή
όχυρός : μετέσχε, εἶχον, ἔχοντες ...
διάδημα : ὑποδέσεις
νεογνός : συγγένειαν, γένει, γένοιτο
όλέθριος : ἀπώλλυντο, ἀπόλοιτο
δεισιδαίμων : δείσας

Β. Αδίδακτο κείμενο

Γ.1

Οι ναυτικές, λοιπόν, δυνάμεις των Ελλήνων ήταν τέτοιες, και στα παλιά χρόνια και στα κατοπινά. Όμως, απέκτησαν μεγάλη δύναμη όσοι στράφηκαν σε αυτά και για λόγους αύξησης εσόδων και λόγω κυριαρχίας σε άλλους' γιατί κάνοντας επιθέσεις με πλοία υποδούλωναν τα νησιά, και προπάντων όσοι δεν είχαν αρκετή γη. Στην ξηρά, όμως, από όπου ορισμένοι και δύναμη απέκτησαν κανένας πόλεμος δεν έγινε' όλοι, όμως, όσοι έγιναν, συνέβησαν μεταξύ των γειτόνων του καθενός και εκστρατείες πολύ μακρινές από τη χώρα τους με σκοπό την υποδούλωση άλλων δεν έκαναν οι Έλληνες. Γιατί δε συντάσσονταν με τις πιο ισχυρές πόλεις ως υπήκοοι, ούτε πάλι οι ίδιοι έκαναν εκστρατείες κοινές ως ίσοι.

Γ.2

ἔσται
ἐλάττωσι(ν)
πρόσχωμεν
ἐπιπλεῖτε
κατεστράφθω
μάλα
ᾧ διαρκές
ἐκδήμοις
οὐδεμιᾶς
ἐξελθεῖν

Γ.3

τά ναυτικά : Υποκείμενο του ρήματος «ἦν», αττική σύνταξη
αὐτοῖς : Αντικείμενο της μετοχής «προσχόντες»
ἄλλων : γενική αντικειμενική στο «ἀρχῆ»
ἐπί καταστροφῆ : εμπρόθετος προσδιορισμός σκοπού στο «οὐκ ἐξῆσαν»
ὑπήκοοι : επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο «Ἕλληνες»(εννοείται)

Γ.4

Ἄπαντες γινώσκουσι ὅτι ἰσχύν περιποιήσαντο ὁμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.

Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχύν δε περιποιήσασθαι ὁμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς

Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχύν περιποιησαμένους ὁμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς

Επιμέλεια: Ευδοξία Πούλιου - φιλόλογος